

KANSAINVÄLISTEN JÄTESIIRTOJEN TARKASTUSSUUNNITELMA VUOSILLE 2020-2022

28.2.2020

KANSAINVÄLISTEN JÄTESIIRTOJEN TARKASTUSSUUNNITELMA VUOSILLE 2020-2022

1 Johdanto	3
1.1 Suomen ympäristökeskus toimivaltaisena viranomaisena	3
1.2 Säädökset	3
1.3 Kansainvälisten jätesierrojen tunnuslukuja ja tietoja vuodelta 2018	4
1.4 Viranomaisten välinen yhteistyö	4
2 Tarkastussuunnitelmien laadinta	6
2.1 ELY-keskusten ja kuntien vastuulla olevat tarkastussuunnitelmat.....	6
2.2 Suomen ympäristökeskuksen vastuulla oleva tarkastussuunnitelma	7
3 Riskinarviointi.....	7
3.1 Riskinarvioinnin perusta.....	7
3.2 Laittomat jätesierrot	8
3.3 Siirtomenettelyt.....	8
3.4 Jätelajit ja kohdemaat.....	9
3.5 Riskinarvioinnin tulokset	10
4 Tarkastusten painopisteet	10
5 Suunnitelman kattama maantieteellinen alue	12
6 Tarkastettavat kohteet ja tarkastusten sisältö.....	12
6.1 Laitokset ja yritykset, joissa harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä.....	13
6.2 Laitokset ja yritykset, joissa syntyy vaarallista jätettä.....	13
6.3 Laitokset ja yritykset, jotka harjoittavat jätteen ammattimaista kuljettamista.....	14
6.4 Laitokset ja yritykset, jotka harjoittavat jätteen ammattimaista keräystä.....	14
6.5 Laitokset ja yritykset, jotka toimivat jätteen välittäjänä	15
6.6 Laitokset ja yritykset, jotka toteuttavat jätteen kansainvälisiä siirtoja.....	16
7 Tarkastusten maksullisuus	16
8 Käytössä olevat tarkastusten voimavarat ja keinot	16
8.1 Henkilöstöresurssit	16
8.2 Koulutus ja ohjeet yhteistyöviranomaisille.....	17
9 Tarkastussuunnitelman julkisuus	17
10 Raportointi Euroopan komissiolle	17

1 Johdanto

1.1 Suomen ympäristökeskus toimivaltaisena viranomaisena

Suomen ympäristökeskus (jäljempänä SYKE) on toimivaltainen viranomaisen kansainvälisten jätesierrojen valvonnassa ja vastaa myös valvonnan edellyttämästä yhteistyöstä muiden toimivaltaiten viranomaisten kanssa. Toimivalta koskee myös Ahvenanmaata.

Viranomaistehtäviin kuuluvat muun muassa jätesierroilmoitusten käsittely ja päätösten tekeminen, ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvan rekisterin ylläpito ilmoituksista ja päätöksistä, jätesierrojen valvonta, mukaan lukien vaarattomien ns. vihreiden jätesierrojen valvonta, jätesierrojen tarkastukset yhteistyössä mm. Tullin, poliisin, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (jäljempänä ELY-keskusten) ja kuntien ympäristöviranomaisten kanssa sekä laittomien jätesierrojen pysäytykset ja palautukset, koulutus ja neuvonta kansainvälisiin jätesierroihin liittyvissä asioissa sekä toimiminen jätesierroasioissa EU:n yhteyshenkilönä. Myös tiedotus ja valistus on merkittävä osa tehtäväkenttää. Lisäksi SYKE tekee yhteistyötä muiden maiden jätesierroviranomaisten kanssa ja osallistuu kansainvälisiin projekteihin EU:n IMPEL Waste and TFS-ryhmässä (*IMPEL = The European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law, TFS = Transfrontier shipments of waste*) sekä Pohjoismaisen ministerineuvoston alaisen kiertotalousryhmän kansainväliset jätesierrot -alaryhmässä. IMPEL TFS-verkoston päätavoite on laittomien jätesierrojen ehkäiseminen. Pohjoismaiset projektit ovat liittyneet etenkin ns. vihreiden jätesierrojen valvonnan tehostamiseen. Eurostatin arvion mukaan noin 90 % jätesierroista Euroopassa koskee ns. vihreitä jätteitä.

Yhteystiedot SYKEen ovat:

- Lupien käsittelyä ja jätesierroja koskevat yleiset asiat
ylitarkastajat Hannele Nikander, Katri Lautala, Emma Nurmi ja Pirke Suoheimo
wasteshipments(at)ymparisto.fi
SYKE:n vaihde p. +358 295 251 000
- Siirtoasiakirjat ja jätesierroerien valvonta
assistentti Sinikka Holck
movementdocwasteshipments(at)ymparisto.fi
SYKE:n vaihde p. +358 295 251 000, telefax +358 9 454 6030
- Verkkosivut suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi <http://www.ymparisto.fi/kvjatesierrot>;
www.miljo.fi/tfs ja www.environment.fi/tfs

1.2 Säädökset

Jätteiden kansainvälisten siirtojen valvonta perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1013/2006 jätteiden siirrosta (jäljempänä jätteesierroasetus).

Muita säädöksiä ovat:

- Komission asetukset (EY) N:o 1418/2007 vihreiden jätteiden viennistä OECD:n ulkopuolisiin maihin
- Jätelaki (646/2011)
- Valtioneuvoston asetus jätteistä (179/2012)
- Valtioneuvoston asetus sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta (519/2014)
- Ympäristönsuojelulaki (527/2014)

Valvontaan liittyviä muita tärkeitä lakeja ovat muun muassa hallintolaki (434/2003), laki oikeudenkäynneistä hallintoasioissa (808/2019), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, julkisuuslaki) sekä rikoslaki (39/1889).

1.3 Kansainvälisten jätesierrojen tunnuslukuja ja tietoja vuodelta 2018

Vienti- ja tuontimäärät alla koskevat jätteesiirtoasetuksen mukaisella jätteesiirtoluvalla siirrettyjä jätteitä Suomen rajojen yli.

Ilmoitukset vuosittain

- noin 200 kpl jätteesiirtolupia. Tiedot voimassa olevista jätteesiirtoluvista ylläpidetään verkkosivulla <http://www.ymparisto.fi/kvjatesiirrot>
- noin 12 000 siirtoerää vuodessa

Vienti vuonna 2018

- 310 000 tonnia
- Noin 98 % jätteistä vietiin hyödynnettäväksi. Hyödynnettäväksi vietiin mm. metallipitoisia jätteitä, käsiteltyä puujätettä, jäteakkuja ja –paristoja, rakennus- ja purkujätettä sekä yhdyskuntajätteitä. Sekalaisen yhdyskuntajätteen vienti muodosti noin kolmanneksen viennistä, metallipitoisten jätteiden vienti noin viidenneksen. Edellä mainitut jätelajit muodostivat määrällisesti miltei 90 % viennistä. Tärkeimpiä kohdemaita olivat Ruotsi ja Viro.

Tuonti vuonna 2018

- 96 000 tonnia
- Tuotavista jätteistä hyödynnettiin noin 86 %. Jätelajeja olivat puujäte mm. Venäjältä sekä jäteöljy mm. Iso-Britanniasta.
- Loppukäsiteltävän jätteen osuus tuonnista oli vajaat 14 000 tonnia, josta suurin osa jätteenpolton tuhkia Virossa. Tuhkat sijoitettiin fysikaalis-kemiallisen käsittelyn jälkeen kaatopaikalle.

Jätteiden viennin ja tuonnin tilastoja ylläpidetään verkkosivulla

www.ymparisto.fi -> Kartat ja tilastot -> Jätetilastot -> Jätteen vienti- ja tuontimäärät

Ns. vihreät jätteet

- Vaarattomia ns. vihreitä jätteitä, kuten romumetallia, keräyspaperia, käsittelemätöntä puujätettä ja kumijätettä, voidaan siirtää hyödynnettäväksi ilman jätteesiirtolupaa tietyin edellytyksin.
- Ns. vihreiden jätteiden siirtomääristä ei ole saatavilla kattavaa tilastotietoa.

1.4 Viranomaisten välinen yhteistyö

Tulli

- SYKE pitää säännöllisiä tapaamisia Tullin valvontaosaston Analyysi ja tiedustelu – ryhmän sekä Tullivalvonnan Tavara- ja liikennevalvontayksikön kanssa. Tapaamisissa suunnitellaan valvonnan kohdentamista, sovitaan toimintamalleista sekä kenttätarkastuksista.
- Sähköinen palvelukeskus (SPAKE) on säännöllisesti yhteydessä SYKEen jätteesiirtoihin liittyvissä kysymyksissä.
- Tullitoimipaikat erityisesti EU:n rajoilla Itä-Suomessa ja Lapissa ovat myös säännöllisesti yhteydessä SYKEen jätteesiirtoihin liittyvissä kysymyksissä.
- SYKE järjestää Tullin kanssa kohdennettuja rajatarkastuksia satamissa, mutta myös Itä- ja Pohjois-Suomen rajoilla.
- ELY-keskusten ja kuntien ympäristöviranomaiset voivat ilmoittaa Tullille vienneistä, joiden epäilevät olevan laittomia. Tulli tarkastaa epäillyn viennin asiakirjatiedot vientimenettelyssä, minkä jälkeen tarvittaessa tehdään fyysinen tavarantarkastus.

- Esitutkintaviranomainen laittomissa jätesiiroissa.

ELY-keskusten, Ahvenanmaan ympäristö- ja terveysviranomaisten (ÅMHM) ja kuntien ympäristövalvonta

- SYKE lähettää päätökset jätesiiroilmoituksista tiedoksi valvojille jätteen lähtöpaikan tai jätettä vastaanottavan laitoksen sijaintipaikkakunnan mukaisesti.
- Lupaharkinnassa SYKE konsultoi laitosvalvoja tarpeen mukaan.
- Jätettä keräävien, kuljettavien tai välittävien yritysten toiminnan epäselvyyksistä SYKE ottaa myös yhteyttä aluevalvojiin.
- Yhteydenpito Pirkanmaan ELY-keskukseen on säännöllistä tuottajavastuun piiriin kuuluvissa jätevirroissa (Pirkanmaan ELY-keskus on tuottajavastuun toteutumista valvova viranomainen).
- Laitos- ja keräystoiminnan tarkastukset SYKE pyrkii tekemään yhdessä aluevalvojen kanssa.
- Alueelliset valvontaviranomaiset sisällyttävät tarkastuksiinsa kansainväliset jätesiirot tarpeen mukaan ja raportoivat kyseisistä tarkastuksista SYKELLE vuosittain.

Poliisi

- Jätteen kuljetusten tarkastukset yhteistyössä ELY-keskusten kanssa.
- Esitutkintaviranomainen laittomissa jätesiiroissa.

Suomen kansallinen ympäristörikosten seurantatyöryhmä

- Tehtävänä on valmistella vuosittainen katsaus ympäristörikosten ja niiden torjunnan tilanteesta Suomessa, tehdä toimenpidesuosituksia ja kehittämissesityksiä eri viranomaisille toiminnan ja yhteistyön parantamiseksi.
- Työryhmään osallistuvat Poliisihallitus, Keskusrikospoliisi, sisäministeriö, ympäristöministeriö, oikeusministeriö, Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto, Tulli, SYKE ja ELY-keskuksia.
- Työryhmän tehtävänä on osaltaan myös olla tukemassa ympäristörikostorjunnan strategia ja toimenpideohjelman jalkauttamista. Strategia ja toimenpideohjelman laatii ympäristöministeriön ja sisäministeriön asettama yhteistyöryhmä.

Ympäristörikostorjunnan viranomaistyöryhmän valmistelema Ympäristörikostorjunnan toimenpideohjelma vuosille 2019 - 2020

- Strateginen linjaus no 1 (Kehitetään ympäristörikostorjuntaa valtakunnan tason ja alueellisen yhteistyön ryhmissä) on valtakunnalliselle ja alueelliselle tasolle kehitettävä toimialarajat ylittävä ympäristörikostorjunnan viranomaisyhteistyö. Alueella linjausta tavoitellaan verkostomaisten viranomaisyhteistyöryhmien perustamisella ja keskusteluyhteyden luomisella valtion ympäristöhallinnon ja kuntien tai kuntayhtymien ympäristötoimen välille suhteessa poliisiin, esitutkintaviranomaisiin ja syyttäjiin. SYKE osallistuu yhteistyöryhmiin tarpeen mukaan.
  - Vastaavien verkostojen luomiseen pyritään IMPELin kansainvälisten jätesiirojen yhteistyössä, jossa maita kehoitetaan luomaan toimivat NEST-verkostot (national environmental security taskforce). Verkostossa poliisi, Tulli, syyttäjät, ympäristöviranomaiset ja kansalaisjärjestöt työskentelevät aktiivisesti tiiviissä yhteistyössä laittomien jätesiirojen hoitamisessa ja estämisessä.
- Strateginen linjaus no 12 (Selvitetään, onko tarpeen laajentaa kansainvälisen ympäristörikollisuuden kehityksen seurantaa). Varmistetaan, että kansainvälisessä yhteistyössä huomioidaan kansainvälisesti nousevat trendit, joilla voi olla vaikutusta Suomessa selvitettäviin ympäristörikoksiin, kuten kansainväliset laittomat jätevirrat. Tämä toteutuu lähinnä poliisin ja Tullin kautta INTERPOL:n ja Europol/EMPACT ympäristörikokset hankkeen kautta.

Kansainvälinen yhteistyö, johon SYKE osallistuu

- Yhteistyö muiden maiden jätesiirtoviranomaisten kanssa ja projekteihin osallistuminen EU:n IMPEL Waste and TFS-ryhmässä. Esimerkiksi SWEAP-projektissa (Shipment of Waste Enforcement Actions Project) järjestetään säännöllisesti kansallisia tai yhdessä eri maiden kesken toteutettuja tarkastusjaksoja, joiden tiedot projekti kokoaa ja julkaisee.
- EU yhteyshenkilöt (EU correspondents): SYKE on mukana Euroopan komission (jäljempänä komissio) ylläpitämässä kansainvälisiä jätesiirtoja käsittelevässä jäsenmaiden yhteyshenkilöverkostossa. Yhteyshenkilöt laativat mm. ohjeita jätteensiirtoasetuksen soveltamisesta.
- Pohjoismaisen ministerineuvoston alaisen kiertotalousryhmän kansainväliset jätesiirrot - alaryhmässä on toteutettu kansainvälisiin jätesiirtoihin liittyviä projekteja mm. ns. vihreiden jätteiden valvontaan liittyen. Vuonna 2020 TFS-ryhmässä toteutetaan projekti ”Green-listed waste exports from Nordic countries”, jonka tavoitteena on selvittää tapoja tehostaa ns. vihreiden jätteiden siirtojen valvontaa ja siten vähentää kyseisiä laittomia siirtoja.

2 Tarkastussuunnitelmien laadinta

Tämä suunnitelma on toinen SYKEN laatima tarkastussuunnitelma. Ensimmäinen suunnitelma koski vuosia 2017 – 2019. Tarkastussuunnitelmat tulee päivittää kolmen vuoden välein tai tarpeen vaatiessa useammin.

EU:ssa on pyritty vahvistamaan valvontakäytäntöjä yleisesti jätehuollossa ja erityisesti jätteiden siirroissa suunnitelmallisesti tehtävin tarkastuksin. Tarkastussuunnitelman tavoitteena on toteuttaa kansainväliset jätesiirrot säädösten ja ohjeiden mukaisesti, estää laittomat jätesiirrot ja taata jätteiden asianmukainen käsittely.

Jätteensiirtoasetukseen lisättiin vuonna 2014 aikaisempaa tarkemmat säännökset jätehuollon tarkastuksista ja muusta valvonnasta. Jäsenvaltioiden oli 1.1.2017 mennessä laadittava yksi tai useampi tarkastussuunnitelma. Jätelain 124 §:ään tehtiin vastaava muutos. SYKE laati kansainvälisten jätesiirtojen toteuttamista koskevan tarkastussuunnitelman ja ohjeisti muita viranomaisia niiden omissa tarkastussuunnitelmissa huomioon otettavista seikoista. Yhteistyössä toimivia viranomaisia ovat Tulli, rajavartiolaitos, poliisi, ELY-keskukset ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset sekä Ahvenanmaan maakuntahallinto. Tullin tai poliisin omia, erikseen jätesiirtoja koskevia tarkastussuunnitelmia ei laadita.

2.1 ELY-keskusten ja kuntien vastuulla olevat tarkastussuunnitelmat

Lainsäätäjä on tarkastussuunnitelmia koskevan jätelain muutoksen perusteluissa todennut, että ”käytännössä jätelakiin, jätteensiirtoasetukseen ja ympäristönsuojelulakiin perustuvat tarkastusvelvollisuudet ja -käytännöt täydentäisivät toisiaan”. Näin ollen ympäristönsuojelulain nojalla laadittavat jätteiden tuottajia ja jätteiden käsittelijöitä koskevat valvontasuunnitelmat vastaisivat pitkälti nyt laadittaviksi ehdotettuja tarkastussuunnitelmia ja yleensä kattaisivat ne.

Ympäristövalvonnan ohjeen (ympäristöhallinnon ohjeita 2/2016) soveltamisalaan kuuluvat sekä ympäristönsuojelulaki että jätelaki. Ohjeen mukaan tarkastussuunnitelmat sellaisista jätelain 124 §:n 1 momentin 1-4 kohdassa tarkoitetuista toiminnoista (jätteen laitos- ja ammattimainen käsittely, syntyy vaarallista jätettä, harjoitetaan jätteen ammattimaista kuljettamista ja keräämistä, toimitaan jätteen välittäjänä,) laatii ELY-keskus, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja Ahvenanmaalla ÅMHM, jos toimintoihin voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja.

Ympäristövalvonnan ohjeen liitteessä kuvataan kuntien hyviä valvontakäytäntöjä. Jätteen kuljettajien ja välittäjien osalta valvontavastuu on ELY-keskuksilla. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

valvoo jätteiden keräyspisteitä. Yhteistyö Tullin ja poliisin kanssa kirjataan ympäristöviranomaisten suunnitelmiin.

Valvontaviranomainen voi harkintansa mukaan koota ympäristönsuojelulain ja jätelain nojalla tarkastettavakseen kuuluvat laitokset ja yritykset sekä niitä koskevat valvontasuunnitelmat yhteen asiakirjaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ELY-keskusten ja kuntien viranomaiset sisällyttävät kansainvälisiin jätesiirotiin liittyvät tarkastukset valvontasuunnitelmaansa ja valvontakäynneillä tarkastavat tässä tarkastussuunnitelmassa esitetyt jätesiirotiin liittyvät asiat.

Kansainvälisten jätesiirojen tarkastussuunnitelman painopisteet esitetään tämän suunnitelman luvussa 4. Kansainvälisten jätesiirojen liittymisestä tarkastettavaan kohteeseen sekä näissä tarkastuksissa huomioon otettavat asiat on toiminnoittain koottu lukuun 6.

2.2 Suomen ympäristökeskuksen vastuulla oleva tarkastussuunnitelma

Jätelain 124 §:n mukaisesti SYKEN vastuulla on tarkastaa toimia, joissa toteutetaan jätteen kansainvälisiä siirtoja. Tässä tarkastusvastuu on päällekkäinen edellä mainittujen ELY-keskusten ja kuntien tarkastettavien kohteiden kanssa. Näiden lisäksi on sellaisia kansainvälisiin jätesiirotiin liittyviä toimintoja, jotka eivät sisälly ELY-keskusten ja kuntien valvontaan ja niiden tarkastusvastuu on SYKEllä yhdessä Tullin ja poliisin kanssa.

SYKEN vastuulla on luvun 6.6 mukaiset tarkastukset ja tiedonkeruu muista tarkastuksista raportointia varten.

3 Riskinarviointi

3.1 Riskinarvioinnin perusta

Riskinarvioinnin tavoitteena on tunnistaa tekijöitä, jotka vaikuttavat jätelainsäädännön vastaisten kansainvälisten jätesiirojen syntymiseen, eli jätteiksi luokiteltavien materiaalien kuljettamiseen ja käsittelyyn valtioiden välillä puutteellisin asiakirjoin tai kokonaan ilman vaadittavia asiakirjoja. Riskillä tarkoitetaan tässä suunnitelmassa potentiaalista lainvastaista toimintaa, joka voi muodostaa uhkan ympäristölle ja/tai terveydelle.

Suomessa toteutettavien jätesiirojen riskinarviointi on alla jaettu kahteen osaan: aluksi arvioidaan eri siirtomenettelyiden riskejä ja tämän jälkeen eri jätelajeihin, siirron vaiheisiin sekä kohdemaihin liittyviä riskejä. Arviointi perustuu sekä yleiseen tutkimustietoon että SYKEN kokemukseräiseen tietoon laittomista jätesiiroista.

Jätesiiro voidaan jakaa seuraaviin osiin ja toimijoihin:

- jätteen tuottaja / kerääjä
- jätteen välittäjä(t) (vain osassa jätesiiroja)
- jätteen kuljetus / kuljetukset (sisältäen laivayhtiöt)
- jätteen käsittely

Jokaisessa yllä mainitussa vaiheessa on riskinsä. Riskiä voidaan yleisesti ottaen pitää sitä suurempana, mitä useampi eri toimija osallistuu siirtoon. Laittomat jätesiirot tulisi voida paljastaa ketjun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin riskit voitaisiin minimoida.

3.2 Laittomat jätesierrot

Komission selvitykset osoittavat, että arviolta neljännes kaikista sekä Euroopan unionissa että jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä toteutettavista jätesierroista on EU:n lainsäädännön vastaisia. Laittomat jätesierrot ovat myös talousrikollisuutta, joka asettaa toiminnanharjoittajat eriarvoiseen asemaan. Selvitykset osoittavat myös, että ennalta tuotantolaitoksissa sekä jätteiden syntyäpaikoilla, keräyspisteissä ja välivarastoissa tehtävät jätehuollon tarkastukset ehkäisevät tehokkaasti laittomia jätesierroja ja epäasianmukaista jätteiden käsittelyä. Laittomia jätesierroja pyritään tekemään nimenomaan sellaisten alueiden ja maiden kautta, joissa tehdään vähiten jätehuollon tarkastuksia.

Tulli valvoo tavaroiden vientiä ja tuontia. Tullitoimipaikat satamissa sekä Norjan ja Venäjän rajoilla tarkastavat säännöllisesti kansainvälisten jätesierrojen menettelyjen noudattamista ja ovat tarvittaessa yhteydessä SYKEen. Tullin liikkuvat ryhmät tarkastavat rajoilla ja satamissa riskiperusteisesti vientejä ja tuonteja EU-maiden välillä. Tullin on tarvittaessa pysäytettävä epäilty laitton jätesierro ja ilmoitettava siitä SYKElle jatkotoimista päättämistä varten.

SYKE saa tietoa muiden EU-maiden viranomaisilta silloin, kun laittomaksi epäilty Suomesta lähtenyt kuorma on pysäytetty esimerkiksi jossakin kauttakulkusatamassa.

SYKE:n arvion mukaan lainsäädännön rikkomiseen liittyvät riskit ovat suurempia jätteiden vienneissä Suomesta kuin tuonneissa Suomeen.

3.3 Siirtomenettelyt

Jätesierrot voidaan jakaa karkeasti eri ryhmiin jätelajin ja siirtomenettelyn perusteella. Alla lainvastaisen toiminnan toteutumisen riskejä on arvioitu em. jaotteluun perustuen. Taulukkoon 1. on merkitty kyseisiin siirtoihin kohdistuva arvioitu riski.

Taulukko 1. Jätesierrojen toiminta- ja jätelajikohtainen riskiluokittelu (lainsäädännön vastaisen toiminnan riski 1 = vähäinen, 2 = kohtalainen, 3 = merkittävä)

Toiminta	Jätelaji	Riski
1. Lupamenettely	vaarallinen jäte, yhdyskuntajäte, rakennus- ja purkujäte	2
2. Ns. vihreän jätteen siirto	ns. vihreä jäte	1
3. Kohdan 1 tai 2 siirrot ilman vaadittavia dokumentteja	vaarallinen / ns. vihreä jäte	2
4. Siirrot lainvastaiseen kohteeseen /maahan	vaarallinen / ns. vihreä jäte	3
5. Siirrot tuotteena, vaikka kyseessä jäte	esim. sähkö- ja elektroniikkalaiteromu, romuautot, auton varaosat	3
6. Varastaminen	esimerkiksi metallipitoiset jätteet	3

Vaarallisten ja luokittelemattomien jätteiden siirrot edellyttävät jätesierrolupaa kaikilta asianomaisten maiden jätesierroviranomaisilta. Tällaisia jätesierroja valvotaan eräkohtaisesti ja yleisesti ottaen lupaa hakeneet yritykset tuntevat velvoitteensa. Mikäli siirtoja ei voida toteuttaa aiotulla tavalla, yritysten on viipymättä oltava yhteydessä viranomaisiin. On mahdollista, että jätesierro kuitenkin toteutetaan tavalla, jota ei ole kuvattu luvassa. Tällaisia tapauksia on ollut esimerkiksi rakennus- ja purkujätteen kohdalla, jonka käsittelykapasiteetista on pulaa ja jonka käsittely esimerkiksi Baltian maissa on edullisempaa kuin Suomessa. Täten jätesierrojen, joihin on haettu ja saatu jätesierrolupa, ympäristölle aiheuttama riski voidaan pitää kohtalaisena (Taulukko 1: 1. Lupamenettely).

Ns. vihreän jätteen eli vaarattomien jätteiden siirrot eivät edellytä jätesiirtolupaa, mutta niiden siirroissa on käytettävä siirtoasiakirjaa ja viejällä ja vastaanottavalla laitoksella on oltava sopimus, joka kattaa kyseiset siirrot. Kyseiset dokumentit on esitettävä valvovalle viranomaiselle pyynnöstä. On havaittu, että dokumenteissa on paljon puutteita ja koska näissä siirroissa useidenkin välittäjien käyttö on yleistä, viejäyritys ei ole välttämättä selvillä jätteen lopullisesta käsittelylaitoksesta, jolloin jätelaissa säädetty jätteen tuottajan selvilläolovelvollisuus jätehuollosta ei toteudu. Ns. vihreitä jätteitä viedään paljon EU-/OECD-maiden ulkopuolelle eikä valvonta vastaanottoissa ole useinkaan samaa tasoa kuin EU-/OECD-maissa. Kuitenkin, koska kyse on vaarattomasta jätteestä, riskin arvioidaan olevan vähäinen. Se, että siirroissa käytetään siirtoasiakirjaa ja yritysten välinen sopimus on tehty, viittaa siihen, että yritykset tuntevat jätteesiirtoasetuksen vaatimukset (Taulukko 1: 2. Ns. vihreän jätteen siirto).

Mikäli edellä mainittuja jättesiirtoja toteutetaan ilman vaadittavia dokumentteja (esim. siirtoasiakirjaa), riski nousee. Tällöin jättesiirron jäljitettävyyden heikkenee ja kyseessä on laitton jättesiirto. Jätteet voivat päätyä laitoksiin, joilla ei ole asianmukaisia jätteenkäsittely- / ympäristölupia (Taulukko 1: 3. Kohdan 1 tai 2 siirrot ilman vaadittavia dokumentteja). Viime vuosien muutokset ns. vihreiden jätteiden maailmanlaajuisissa markkinoissa saattavat johtaa laittomiin jätevienteihin myös Suomesta. Useat Aasian maat ovat asettaneet rajoituksia tiettyjen jätteiden tuonneille, eikä kaikille jätejakeille ole tarjolla asianmukaisia käsittelyvaihtoehtoja.

Merkittävin riski arvioidaan olevan Taulukon 1 kohtien 4 – 6 tapauksissa. Näistä jättesiirroista viranomaisilla ei välttämättä ole tietoa. Siirto lainvastaiseen kohteeseen voi tarkoittaa esimerkiksi vaarallisen jätteen vientiä OECD-maiden ulkopuolelle (vientikielto), ns. vihreän jätteen vientiä maahan, joka on kieltänyt kyseisen jätteen tuonnin tai siirtoa laittomaan käsittelyyn EU-maahan tai muualle. Myös jätteen dumpaus on mahdollista. Jättesiirtojen valvonta ei koske tuotteina vietäviä esineitä tai materiaaleja. Jätteesiirtoasetuksen muutos selkeytti viejän osoitusvelvollisuutta jäte-tuoterajauksessa. Tuottajavastuun toimijat sekä romun kerääjät ja käsittelijät pyrkivät paljastamaan ja vähentämään ammattimaista varastamista yhdessä poliisin kanssa. Varastettu tavara viedään maasta usein laittomasti.

3.4 Jätelajit ja kohdemaat

Alla tarkastellaan SYKEN tietoon tulleita laittomia jättesiirtoja jätelajeittain.

Sähkö- ja elektroniikkalaiteromia (SER) sekä romuautoja ja niiden varaosia viedään yleisesti Suomesta EU:n ulkopuolelle käytettynä tavarana. Tällaisia laittomia vientiyrityksiä havaitaan joko jo lastauspaikalla tai Tullin toimesta vientivaiheessa. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromia sekä romuautoja ja niiden varaosia viedään laittomasti mm. Afrikkaan. Tullin ja SYKEN riskiarvioinnin perusteella kohdemaita ovat mm. Nigeria, Gambia, Kamerun, Ghana, Kongon demokraattinen tasavalta, Etiopia, Somalia ja Norsunluurannikko. Epäillyt viennit pysäytetään ja tarkastetaan Tullin toimesta. SYKE osallistuu tarkastuksiin tarpeen mukaan. Tietoja lastattavista konteista saadaan myös alueellisilta ympäristöviranomaisilta.

Lyijyakkujen laittomat viennit Baltian maihin toistuvat vuosittain, mutta ovat vähentyneet viime vuosina. Aikaisemmin yleisin reitti oli Helsingin Länsisatamasta Viroon, tällöin kyse oli useimmiten pakettiautoon lastatuista akuista, joiden viejänä oli yksityishenkilö. Muutamia laittomia lyijyakkukuormia matkalla Baltiaan on pysäytetty myös Lapin raja-asemilla.

Lapissa laittomia jätekuljetuksia on ollut jonkin verran. Nämä koskevat esimerkiksi sitä, että ei noudateta jätesiirtoluvassa kuvattua reittiä tai että jätesiirtolupaa kauttakulkuun Suomen läpi ei ole ollenkaan. Tulli on puuttanut näihin kuljetuksiin aktiivisesti ja niiden määrä on viime vuosina vähentynyt.

Muita suomalaisten yritysten tekemiä vaarallisten jätteiden laittomia vientejä ja tuonteja on tullut tietoon yksittäistapauksina.

Rakennusjätettä keräävät ja käsittelevät yritykset ovat jossain määrin ulkoistaneet sekalaisen rakennusjätteen esikäsittelyn mm. Virossa toimiviin laitoksiin. Suuret jätesiirtomäärät saattavat lisätä laittoman toiminnan houkutusta. Jätekuljettajina vienneissä toimivat pääosin ulkomaalaiset yritykset.

Ns. vihreiden jätteiden laittomat siirrot liittyvät usein siihen, että ei käytetä vaadittavaa siirtoasiakirjaa tai vastaanottava maa on kieltänyt kyseisen jätteen tuonnin. Toisaalta esimerkiksi metallijätettä saatetaan varastaa Suomessa ja viedä jäte myyntiin johonkin toiseen maahan. Joissain tapauksissa jätesiirtoluvan vaatimaa jätettä viedään ns. vihreänä jätteenä, joko tietoisesti tai tiedostamatta. Lisäksi jätteentuottajat ja -kerääjät myyvät vihreää jätettä ulkomaalaisille ostajille Kansainvälisen kauppakamarin toimitusehtojen nojalla huomioimatta jätteen luovuttamisen ehtojen sitovan myyntiä.

EU:n sisäisissä siirroissa Suomesta lähtevät laittomat jättesiirrot päätyvät usein Viroon tai Ruotsiin. EU:n ulkopuolella kohdemaat sijaitsevat Afrikassa ja Aasiassa.

3.5 Riskinarvioinnin tulokset

Taulukossa 2 on esitetty riskinarvioinnin tulokset, jotka perustuvat edellisissä kappaleissa esitettyihin arvioihin. Taulukkoon on listattu jätteet, joiden siirtoihin voidaan olettaa liittyvän joko merkittävä tai kohtalainen riski toteutua lainsäädännön vastaisesti. Lisäksi taulukkoon on merkitty ne siirron vaiheet, joissa riskien katsotaan olevan suurimpia.

Taulukko 2. Jättesiirtojen riskiluokittelu (lainsäädännön vastaisen toiminnan riski 1 = vähäinen, 2 = kohtalainen, 3 = merkittävä)

Jäte	Kohdemaat	Siirron vaihe	Riski
Lyijyakut	Baltia	keräys, kuljetus	2
Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu	Afrikka, Venäjä	keräys, kuljetus, käsittely	3
Romuautot ja niiden varaosat	Afrikka, Baltia	keräys, kuljetus, käsittely	3
Varastetut jätteet	EU-maat	syntypaikka, kuljetus	3
Rakennus- ja purkujäte	Viro	syntypaikka, kuljetus, käsittely	3
Vaarallinen jäte	kaikki	syntypaikka, kuljetus, käsittely	2
Ns. vihreä jäte	kaikki	syntypaikka, välittäjä, kuljetus, käsittely	2

Varastetut jätteet riskiluokassa 3 ovat pääosin muita samassa riskiluokassa olevia jätelajeja (lyijyakuja, sähkö- ja elektroniikkalaiteromua, myös muuta metallia). 3-riskiluokan jätelajeja pysäytetään toistuvasti Tullin tarkastuksissa ilman jätesiirtolupia maasta vietävinä jätteinä, lukuun ottamatta rakennus- ja purkujätettä. Kyseessä on sekä säädösten noudattamatta jättäminen että talousrikollisuus, lisäksi jätteet eivät EU:n ulkopuolella yleensä ohjaudu ympäristön kannalta hyväksyttävään käsittelyyn. Ns. vihreät jätteet ovat vaarattomia jätteitä, ja niiden käsittelyyn ei välttämättä liity suurta vaaraa ympäristölle.

4 Tarkastusten painopisteet

Taulukossa 3 on esitetty tarkastusten painopisteet. Ne perustuvat edellä esitettyyn riskinarviointiin. ELY-keskusten ja kuntien toivotaan huomioivan painopisteet omassa ympäristönsuojelulain mukaisessa valvonnassaan.

Taulukko 3. Tarkastusten painopisteet vuosina 2020 - 2022

Jäte	Kohdema	Tarkastus	Viranomainen
Lyijyakut	Baltia, Afrikka	keräys, kuljetus	ELY-keskus, kunta, Tulli, poliisi, SYKE
Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu	Afrikka, Venäjä	keräys, käsittely, kuljetus	ELY-keskus, kunta, Tulli, poliisi, SYKE
Romuautot ja niiden varaosat	Baltia, Afrikka	keräys, käsittely, kuljetus	ELY-keskus, kunta, Tulli, poliisi, SYKE
Rakennusjäte	Viro	käsittely, kuljetus, syntypaikka	ELY-keskus, kunta, Tulli, poliisi, SYKE
Varastetut jätteet	EU-maat	kuljetus, rajat	ELY-keskus, kunta, Tulli, poliisi, SYKE
Menettelyt			
Ns. vihreä jäte	kaikki	syntypaikka, keräys, välittäjä, kuljetus	ELY-keskus, kunta, Tulli, poliisi, SYKE

Käytöstä poistetut lyijyakut

- Lyijyakkuja viedään Ruotsiin ja Baltian maihin hyödynnettäviksi. Lyijyakkujen keräys edellyttää joko jätelain mukaista toiminnan rekisteröimistä tai ympäristönsuojelulain mukaisena laitos- tai ammattimaisena jätteen käsittelynä ympäristölupaa. Käytöstä poistetuista lyijyakuista maksetaan ja niitä varastetaan paljon. Tarkastus luvun 6 kaikkien alakohtien mukaan.
  - Kunnat tarkastavat rekisteröidyn keräystoiminnan tarkastussuunnitelman aikana ympäristönsuojelulaissa määritetyn valvonnan säännöllisyyden mukaan.
  - ELY-keskusten ja kuntien laitostarkastukset valvontasuunnitelman mukaan.
  - ELY-keskusten kuljetustarkastukset poliisin kanssa.
  - Pirkanmaan ELY-keskuksen tuottajavastuuvalvonta, jota muut ELY-keskukset tukevat.
  - Poliisin raskaan liikenteen kuljetusvalvonta.
  - Poliisin työ varkauksien ehkäisyssä ja selvittämisessä.
  - Tulli tarkastaa rajoilla säännöllisesti ja riskiperusteisesti kuormia sekä jätevientien asiakirjoja.

Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu (SER) sekä romuajoneuvot (ELV) ja niiden varaosat

- SYKE on laatinut ohjeet käytettyjen laitteiden sekä käytettyjen autojen ja varaosien toimintakunnon todistamiseksi laittomien vientien estämiseksi. Ohjeet helpottavat käytettyjen elektroniikkalaitteiden erottamista sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta (SER) sekä käytettyjen ajoneuvojen erottamista romuksi luokiteltavista ajoneuvoista (ELV). Viejän velvollisuus on osoittaa, että siirrettävä aine tai esine ei ole jätettä. Tarkastus luvun 6 kaikkien alakohtien mukaan.
  - Tulli tarkastaa rajoilla säännöllisesti ja riskiperusteisesti käytettyjen laitteiden ja ajoneuvojen asiakirjat ja pakkaamisen sen varmistamiseksi, ettei kyseessä ole laitton jätevänti.
  - Autopurkamojen osalta kuntien laitostarkastukset valvontasuunnitelman mukaan.
  - Kunnat kokoavat tiedot keräyspaikoista, joista jätettä viedään ulkomaille ja tarkastavat rekisteröidyn keräystoiminnan tarkastussuunnitelman aikana ympäristönsuojelulaissa määritetyn valvonnan säännöllisyyden mukaan.
  - Pirkanmaan ELY-keskuksen tuottajavastuuvalvonta, jota muut ELY-keskukset tukevat.
  - Poliisin työ varkauksien ehkäisyssä ja selvittämisessä.

Rakennusjäte

- Useat rakennusjätettä vastaanottavat ja käsittelevät yritykset vievät sekalaista rakennusjätettä Viroon lajiteltavaksi ja käsiteltäväksi. Viety jätemäärä oli noin 33 000 tonnia vuonna 2019. Määrää on pienentänyt se, että Viron viranomainen ei ole myöntänyt lupaa kaikille tuontihakemuksille. Jätekuljettajina vienneissä toimivat pääosin ulkomaalaiset yritykset. Tarkastus suunnitelman lukujen 6.1, 6.4 ja 6.6 mukaan.
  - ELY-keskusten ja kuntien laitostarkastukset ympäristönsuojelulaissa määritetyn valvontasuunnitelman mukaan.
  - ELY-keskusten kuljetustarkastukset poliisin kanssa.
  - Tulli tarkastaa rajoilla säännöllisesti ja riskiperusteisesti kuormia sekä jätevientien asiakirjoja.

Varastetut jätteet

- Kentällä tuottajavastuun toimijat sekä romun kerääjät ja käsittelijät toimivat ammattimaista varastamista vastaan yhdessä poliisin kanssa.
  - ELY-keskusten kuljetustarkastukset poliisin kanssa.
  - Poliisin työ romuvarkauksien ehkäisyssä ja selvittämisessä.
  - Kunnat kokoavat tiedot keräyspaikoista, joista jätettä viedään ulkomaille ja tarkastavat rekisteröidyn keräystoiminnan tarkastussuunnitelman aikana ympäristönsuojelulaissa määritetyn valvonnan säännöllisyyden mukaan.

Vaaraton ns. vihreä jäte

- Ns. vihreitä jätteitä syntyy myös sellaisissa yrityksissä, jotka eivät välttämättä ole tietoisia kansainvälisiä jätesiirtoja koskevista velvoitteista. Tuottajat ja kerääjät myyvät usein ns. vihreää jätettä ulkomaalaisille ostajille Kansainvälisen kauppakamarin toimitusehtojen nojalla ajattelematta jätteen luovuttamisen ehtojen sitovan myyntiä. Välitystoimintaa on paljon. Tarkastus suunnitelman lukujen 6.1, 6.3, 6.5 ja 6.6 mukaan
  - Kunnat kokoavat tiedot keräyspaikoista, joista jätettä viedään ulkomaille ja tarkastavat rekisteröidyn keräystoiminnan tarkastussuunnitelman aikana ympäristönsuojelulaissa määritetyn valvonnan säännöllisyyden mukaan.
  - ELY-keskusten ja kuntien laitostarkastukset valvontasuunnitelman mukaan.
  - Tulli tarkastaa rajoilla säännöllisesti ja riskiperusteisesti kuormia sekä jätevientien asiakirjoja.
  - Poliisin työ romuvarkauksien ehkäisyssä ja selvittämisessä.

5 Suunnitelman kattama maantieteellinen alue

SYKE on toimivaltainen viranomainen kansainvälisissä jätesiirroissa koko Suomen alueella. Näin ollen tämä kansainvälisiä jätesiirtoja koskeva tarkastussuunnitelma kattaa koko Suomen. Ympäristönsuojelulain valvonnan yhteydessä toteutettavat suunnitelmat keräys- kuljetus- ja laitostarkastuksista kattavat manner-Suomen alueen.

Tämä SYKEN tarkastussuunnitelma, jonka luvussa 6 ohjeistetaan keräys- kuljetus- ja laitostarkastuksissa huomioon otettavia kansainvälisiin jätesiirtoihin liittyviä seikkoja, lähetetään tiedoksi Ahvenanmaan maakuntahallituksen ympäristötoimistoon sekä Ahvenanmaan ympäristö- ja terveysviranomaisille (ÅMHM). Vastaavat asiat pyydetään ottamaan huomioon Ahvenanmaan maakuntalain (2008/124) ympäristönsuojelusta 28b §:n mukaisissa tarkastuksissa.

6 Tarkastettavat kohteet ja tarkastusten sisältö

Tähän lukuun on listattu seikat, jotka on otettava huomioon ELY-keskusten ja kuntien tarkastusvastuulle kuuluvassa toiminnassa (jätteen laitos- tai ammattimainen käsittely, vaarallisen

jätteen syntyä paikka, jätteen ammattimainen kuljettaminen tai keräys ja jätteen välitys), jos toimintaan sisältyy kansainvälisiä jätesiiroja.

6.1 Laitokset ja yritykset, joissa harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä

ELY-keskusten ja kuntien valvottavat ympäristölupavelvolliset jätteenkäsittelylaitokset ovat ympäristönsuojelun valvonnan sähköisessä asiointijärjestelmässä. Lisäksi kuntien ja Ahvenanmaan ympäristö- ja terveystoimintojen (ÄMHH) valvottavia jätteenkäsittelylaitoksia on lukuisia. Suomen ulkopuolelle jätesiirotuluvalla jätteitä vieviä yrityksiä oli vuonna 2019 noin 75 ja Suomeen jätteitä tuovia yrityksiä noin 15 (jätesiirotuluvat myönnetään tavallisimmin vuoden määräajaksi, lukumäärässä on siksi ajallista vaihtelua). Ns. vihreitä jätteitä vievistä tai vastaanottavista jätteenkäsittely-yrityksistä ei ole koottu tietoa. Jos yritys raportoi vievänsä jätteitä ulkomaille, on syytä tarkistaa, että yrityksessä osataan ns. vihreiden siirtojen menettely. Myös joistakin vastaanotettavista materiaaleista on syytä tarkastaa niiden mahdollinen jätteeksi määräytyminen ja selvittää menettelyjen oikeellisuus.

Jätteenkäsittelylaitoksilla tulee olla ympäristölupa ympäristönsuojelulain 27 §:n mukaisesti. Jätelain 124 §:n mukaan toimivaltaisen valvontaviranomaisen on määräajoin asianmukaisesti tarkastettava sellaiset laitokset ja yritykset, joiden toiminnassa harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä. Ympäristöluvanvaraisia jätteiden käsittelijöitä valvotaan ympäristönsuojelulain nojalla riskiperusteisesti ja suunnitelmallisesti valvontaviranomaisen laatimien valvontaohjelmien mukaisesti. Jätteiden kansainvälisten siirtojen vaatima valvonta on järkevää sisällyttää ympäristönsuojelulain mukaiseen valvontaan.

Riskinarvioinnin (luku 3) nojalla kansainvälisiä jätesiiroja harjoittavan jätteenkäsittelylaitoksen riski voi olla luokissa 1 - 3. Tarkastusväli näille yrityksille määritetään ympäristönsuojelulain valvonnan mukaisesti. Jos viranomaisen saa muuta kautta selvillä, että yrityksessä on ongelmia tai väärinkäytöksiä jätesiirotmenettelyissä, niin tarkastus voidaan suorittaa SYKEN toimesta. Tarkastus tehdään, vaikka sitä ei ole erikseen tarkastussuunnitelmassa määritetty.

Jätettä käsitteleviin laitoksiin tehtävissä tarkastuksissa pääpaino jätesiirojen osalta tulee keskittää käsiteltäviin jätejakeisiin. Jos tarkastettavalla kohteella on lupa kansainväliseen jätesiirottoon, voi sen tiedot pyytää tiedoksi SYKeltä. Yksityiskohtaiset ohjeet tarkastuksien suorittamisesta on kirjattu alueellisille viranomaisille suunnattuun valvontaohjeeseen (Kansainvälisten jätesiirojen valvontaohje alueellisille valvontaviranomaisille, luku 4.2.1).

6.2 Laitokset ja yritykset, joissa syntyy vaarallista jätettä

Jätelain 124 §:n mukaan valvontaviranomaisen on määräajoin tarkastettava laitokset ja toiminnot, joissa syntyy vaarallista jätettä. Ympäristöluvanvaraisissa toiminnoissa valvonta- ja tarkastusvastuu määritellään ympäristönsuojelulain mukaisesti. Ei-luvanvaraisten toimintojen osalta valvontavastuu on kunnallisella viranomaisella. Vaarallista jätettä tuottavia toimintoja ja laitoksia on paljon, kuten esimerkiksi autopurkamot, joten niiden tarkastukset priorisoidaan riskiperusteisesti. Ympäristövalvonnan ohjeen (2016) mukaan tarkastusvelvollisuuden ei ensisijaisesti ajatella koskevan toimintoja, joissa vaarallista jätettä syntyy vähäisiä määriä ainoastaan sen tavanomaisessa kiinteistönhoidossa ja -huollossa. Tällaiset pieniä määriä vaarallista jätettä tuottavat laitokset ja toiminnot vievät harvoin itse vaarallista jätettä ulkomaille. Vaarallisen jätteen vienti vaatii aina jätesiirotuluvan.

Suurin osa SYKEN myöntämistä jätesiirotuluvista koskee vaarallisia jätteitä. Jos tarkastettavalla kohteella on lupa kansainväliseen jätesiirottoon, voi sen tiedot pyytää tiedoksi SYKeltä. Yksityiskohtaiset ohjeet tarkastuksien suorittamisesta on kirjattu alueellisille viranomaisille

suunnattuun valvontaohjeeseen (Kansainvälisten jätesiirojen valvontaohje alueellisille valvontaviranomaisille, luku 4.2.1).

6.3 Laitokset ja yritykset, jotka harjoittavat jätteen ammattimaista kuljettamista

Jätteitä kerätään niiden tuottajilta ja syntypaikoilta ja kuljetetaan sellaisiin laitoksiin, joissa ne voidaan hyödyntää tai loppukäsitellä. Jätteiden kuljettajalla pitää olla tarvittavat luvat ja suomalaisen toiminnanharjoittajan on tehtävä hakemus toiminnan hyväksymisestä jätehuoltorekisteriin. Hakemus tehdään sille ELY-keskukselle, jonka toimialueella suurinta osaa toiminnasta harjoitetaan. Hakemus tehdään suomi.fi lomakepalvelussa sähköisesti tai siellä olevilla määrämuotoisilla lomakkeilla.

Jätteen haltijan pitää tarkistaa, että jätteiden kuljettaja on hyväksytty ja merkitty jätehuoltorekisteriin ja että hyväksyntä kattaa myös kyseisen jätteen kuljetuksen. Jätteen kuljettajan on pidettävä jätehuoltorekisteriote aina mukana. Jos yritys jätehuoltorekisteriin rekisteröityessään ilmoittaa kuljettavansa jätteitä ulkomaille, on tieto siitä hyvä merkitä otteeseen.

EU-kotimaissaan rekisteröityneet jätekuljettajat saavat kuljettaa jätettä Suomen alueella. Valvonta kohdistuu myös näihin kuljettajiin. Esim. pääkaupunkiseudun rakennusjäteviennissä jätekuljettajina toimivat pääosin ulkomaalaiset yritykset. Jos tarkastettavalla kohteella on lupa kansainväliseen jätesiiroon, voi jätettä kuljettavat yritykset tarkastaa luvan liitteestä. Jätelain (646/2011) 95 § 1 momentin 1-3 kohtien vaatimukset koskevat myös ulkomaalaiskuljettajia samoin 118 § mukainen kirjanpitovelvollisuus. Kirjanpitovelvollisuus toteutuu kansainvälisten jätesiirojen siirtoasiakirjan tiedoin ja kolmen vuoden arkistointivaatimuksin. SYKEen voi olla yhteydessä ulkomaalaisten jätekuljetusyritysten rekisteröintitodistusten tulkinnassa. Todistukset ovat kansallisilla kielillä ja hyvin erilaisia.

Suomeen sijoittunut yritys voi hakiessaan jätteen kuljettajana hyväksyntää jätehuoltorekisteriin rekisteröidä alihankkijoikseen EU- ja ETA-maiden ulkopuolisia jätekuljetusyrityksiä, jos se samalla ottaa niiden puolesta vastuulleen kaikki jätelain 95 §:n jätteen kuljettajaa koskevat vaatimukset. Toiminnanharjoittajat voivat rekisteröidä käyttämänsä kuljetusyritykset alihankkijoikseen jätehuoltorekisteriin siihen ELY-keskukseen, jonka alueella jätettä vastaanottava laitos sijaitsee.

ELY-keskuksen on tarkastettava määräajoin asianmukaisesti jätteen kuljettajan toiminta. Kuljetustarkastuksia on tehty yhteistyössä poliisin kanssa. Yksityiskohtaiset ohjeet tarkastuksien suorittamisesta on kirjattu alueellisille viranomaisille suunnattuun valvontaohjeeseen (Kansainvälisten jätesiirojen valvontaohje alueellisille valvontaviranomaisille, luku 4.2.3).

Poliisi valvoo raskasta liikennettä ja tähän valvontaan voidaan sisällyttää myös jätekuljetusten valvonta. Jätekuljetusta tarkastaessaan poliisi voi varmistaa, että yllä mainitut dokumentit ovat kuljetuksen mukana, mikäli kyseessä on kansainvälinen jätesiiro. Lisäksi poliisi voi yhteistyössä ympäristöviranomaisten kanssa varmistaa, että kuljetettu jäte vastaa dokumenteissa kuvattua.

6.4 Laitokset ja yritykset, jotka harjoittavat jätteen ammattimaista keräystä

Suomen Kiertovoima ry (KIVO) ylläpitää verkkopalvelua jätteen keräyspaikoista osoitteessa www.kierratys.info. Kuntien jätelaitokset, tuottajayhteisöt ja yksityiset jätehuoltoyritykset päivittävät palvelun kierrätyspistetietoja.

Jätteen ammattimaisesta keräystoiminnasta tehdään ilmoitus jätehuoltorekisteriin sen kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, jonka alueella keräystä harjoitetaan.

Kuntaliiton laatimassa ohjeessa kunnan ympäristönsuojelun valvontasuunnitelman ja valvontaohjelman laatimiseen todetaan, että ilmoitus jätteen keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin

on valvonnan väline (Helsinki 2016 / Kuntaliitto). Kansainvälisiä jätesiirtoja koskevaan tarkastussuunnitelmaan kuuluvat keräyspisteet voidaan poimia liitelomakkeella annetun selvityksen ”jätteen kuljettamisesta käsiteltäväksi sekä suunnitellusta jätteiden käsittelytavasta ja –paikasta” perusteella. Jos tähän kohtaan on annettu tiedot ulkomailla tapahtuvasta toiminnasta, on tarkastuksessa otettava huomioon, että:

- ilmoitus ja toiminta eivät ole ristiriidassa
- toimija on ilmoittautunut ELY-keskuksen ylläpitämään jätehuoltorekisteriin jätteen välittäjänä ellei se toimi esim. keräysverkoston ylläpitäjänä tuottajavastuulla (huom! ulkomaiset välittäjät eivät voi toimia ilmoittajina Suomen jätésiirtoilmoituksissa tai Suomesta lähtevien ns. vihreiden siirtojen järjestäjänä)
- jätteen kuljetuksissa käytetään jätehuoltorekisteriin ilmoittautuneita kuljettajia tai kuljetusyritykset ovat rekisteröityneet jätekuljettajiksi EU-kotimaassaan
- Lisätietoja tarkastuksien suorittamisesta on kirjattu alueellisille viranomaisille suunnattuun valvontaohjeeseen (Kansainvälisten jätésiirtojen valvontaohje alueellisille valvontaviranomaisille, luku 4.2.1).

Ympäristövalvonnan ohjeessa ja jätelain tarkastussuunnitelmien laadintaa koskevissa perusteluissa katsotaan valvontaviranomaisen määrittelevän jätteen keräystoiminnan tarkastusväliä valvontaohjelmassaan riskiperusteisesti.

6.5 Laitokset ja yritykset, jotka toimivat jätteen välittäjänä

Jätelaissa jätteen välittäjällä tarkoitetaan sitä, joka ammattimaisesti ostaa tai myy jätettä taikka välittää jätettä tai jätehuollon palveluita muiden lukuun, mukaan lukien välittäjää, joka ei ota jätettä fyysisesti haltuunsa. Jätteen välittäjän on tehtävä hakemus toiminnan hyväksymiseksi jätehuoltorekisteriin. Hakemus tehdään sille ELY-keskukselle, jonka toimialueella suurinta osaa toiminnasta harjoitetaan. Hakemus tehdään suomi.fi lomakepalvelussa sähköisesti tai siellä olevilla määrämuotoisilla lomakkeilla. Ainoastaan suomalaiset henkilöt ja Suomen yritysrekisterissä olevat yritykset voivat rekisteröityä jätehuoltorekisteriin, joten näin ollen ulkomaalaiset eivät voi toimia Suomessa jätteen välittäjänä

Kansainvälisissä jätésiirroissa jätteen välittäjät voivat toimia:

- 1) jätésiirtoilmoituksessa ilmoittajana jätteen tuottajan antamalla valtakirjalla
- 2) ns. vihreiden siirtojen järjestäjänä

Tällä hetkellä Suomessa toimii muutama jätehuoltorekisteriin rekisteröitynyt jätteenvälittäjäyritys, jotka välittävät jätettä jätésiirtoviranomaisten myöntämällä jätésiirtoluvilla Suomesta ulkomaille hyödynnettäväksi. SYKE:n sivuilla olevasta voimassa olevien jätésiirtoilmoitusten luettelosta (ks. voimassa olevat ilmoitukset <http://www.ymparisto.fi/kvjatesiirrot>) voi katsoa toimiiko välittäjä ilmoittajana kansainvälisissä jätésiirroissa. Jos näin on, luvan tiedot voi pyytää tiedoksi SYKELtä. Jätésiirtolupaa myönnettäessä SYKE tarkastaa, että välittäjä on rekisteröitynyt jätehuoltorekisteriin.

Ns. vihreiden siirtojen järjestäjänä toimivien välittäjien lukumäärä ei ole tiedossa. Jos yritys jätehuoltorekisteriin rekisteröityessään ilmoittaa välittävänsä ns. vihreitä jätteitä, on hyvä selvittää, viekö se niitä ulkomaille. Jos vie, niin silloin tulee tarkastaa, että yritys osaa ns. vihreiden siirtojen menettelyn. Suomessa ns. vihreiden siirtojen välittäjänä saa toimia ainoastaan Suomen lainkäyttövallan alainen luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, eli ulkomaalaiset eivät saa toimia Suomessa jätteen välittäjänä. Suomessa paljastuu aika-ajoin kuitenkin ulkomaalaisia ns. vihreän jätteen välittäjiä. Nämä tapaukset johtuvat usein puutteellisesta tiedosta siitä, kenellä on oikeus toimia siirron järjestäjänä.

Jätettä välittävät yritykset eivät fyysisesti ota jätettä haltuunsa eli tarkastuksissa huomio kansainvälisten jätésiirtojen osalta tulee kiinnittää dokumenttien asianmukaiseen arkistointiin sekä kirjanpitoon. Kansainvälisten luvanvaraisten jätésiirtojen asiakirjojen arkistointivelvollisuus on kolme

vuotta. Ns. vihreiden siirtojen osalta on lisäksi tärkeää tarkastaa, että välittäjä ja jätteen vastaanottaja ovat laatineet jätteesiirtoasetuksen mukaisen sopimuksen.

6.6 Laitokset ja yritykset, jotka toteuttavat jätteen kansainvälisiä siirtoja

SYKEN vastuulla oleva osa kansainvälisten jätesierrojen tarkastusten toteuttamisesta.

SYKE tarkastaa yhteistyössä Tullin kanssa vientimenettelyyn ilmoitettuja kuormia ja niihin liittyviä asiakirjoja. Näitä tarkastuksia tehdään riskiperusteisesti tarpeen mukaan.

Tulli toteuttaa yhteistyössä SYKEN kanssa yhdestä kahteen sähköiseen tullaukseen perustuvaa valvontajaksoa vuodessa. Tarkastusjaksojen jätelajit ja kohdemaat valitaan riskinarvioinnin perusteella. Tarkastetaan asiakirjat ja tarvittaessa itse kuljetus.

SYKE tarkastaa yhteistyössä Tullin kanssa asiakirjat ja kuljetuksen sisällön satamissa tai muilla raja-alueilla vähintään kahtena päivänä vuodessa.

SYKE järjestää tarpeen mukaan yritystarkastuksia ja osallistuu myös ELY-keskusten ja kuntien valvontaviranomaisten määräaikaistarkastuksiin. Tarkastuksia tehdään 2- 4 kpl vuodessa.

Tulli tekee kansainvälisiin jätesierroihin keskittyvät kuljetustarkastukset 1-2 kertaa vuodessa mm. alla mainituilla tullitoimipaikoilla. SYKE, poliisi ja Rajavartiolaitos osallistuvat näihin työtilanteiden salliessa. Osa tarkastuksista voidaan yhdistää raskaan liikenteen tarkastuksiin. Tarkastetaan menettelyt ja asiakirjojen ja käytännön vastaavuus.

- Meritulli
- Vaalimaan tulli
- Tornion tulli

Tullin velvollisuus on pysäyttää ja ilmoittaa jatkotoimista päättämistä varten kaikki tietoonsa saamat laittomat jätesierrot SYKELLE.

7 Tarkastusten maksullisuus

SYKEN tekemät kansainvälisiin jätesierroihin liittyvät tarkastukset ovat olleet pääsääntöisesti maksuttomia. Vuodesta 2015 lähtien valtion sekä kunnan valvontaviranomainen on voinut periä maksun laatimaansa ympäristönsuojelulain mukaiseen valvontaohjelmaan perustuvista luvanvaraisen, ilmoituksenvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkistuksista ja niiden muusta ohjelmaan perustuvasta säännöllisestä valvonnasta ympäristönsuojelulain 205 § (1) mukaisesti. Myös kansainvälisiin jätesierroihin liittyvistä tämän tarkastussuunnitelman mukaisista tarkastuksista voidaan periä maksu. Jätelain 144 §:n mukaan valtion valvontaviranomainen ja kunta voivat periä maksun mm. jätelain 124 §:n mukaisista tarkastuksista.

8 Käytössä olevat tarkastusten voimavarat ja keinot

8.1 Henkilöstöresurssit

SYKEN jäte ja kiertotalous -ryhmässä kansainvälisten jätesiertotehtävien hoitamiseen on käytettävissä yhteensä noin 4,5 henkilötyövuotta (htv) tämän suunnitelman tekohetkellä. Tämä jakautuu seuraavasti:

- 3,5 htv ylitarkastajat
- 1 htv assistentti

Tarkastukset muodostavat vain osan ylitarkastajien tehtäväkuva, joka sisältää mm. jätesiiroilmoitusten käsittelyn. Tämän suunnitelman mukaiset tarkastukset vievät arviolta 5 työpäivää kuukaudessa, eli yhteensä noin 3 htkk / vuosi.

ELY-keskusten sekä kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten tulee tarkastaa omissa valvontakohteissaan kansainvälisiin jätesiiroiin liittyvät asiat ympäristönsuojelulain mukaisten määräaikaistarkastusten yhteydessä.

8.2 Koulutus ja ohjeet yhteistyöviranomaisille

SYKE järjestää vuosittain koulutusta toimijoille kansainvälisistä jätesiiroista. Koulutuspäivässä saa kattavan perustiedon kansainvälisistä jätesiiroista. ELY-keskusten ja kuntien valvojat voivat osallistua koulutukseen ja poimia siitä omassa valvonnassa huomioon otettavia asioita.

SYKE kouluttaa tarpeen mukaan myös muissa tilaisuuksissa mm. Tullin rajoituspäivät, jätealan neuvottelupäivät, valvojen koulutus- ja neuvottelupäivät ja poliisin koulutustilaisuudet.

SYKE teki vuonna 2019 kansainvälisten jätesiirojen valvontaohjeen alueellisille valvontaviranomaisille. Ohje on jaettu ELY-keskusten ja kuntien valvontaviranomaisille.

9 Tarkastussuunnitelman julkisuus

Jätteesiirtoasetuksen mukaan tarkastussuunnitelmat kuuluvat ympäristötiedon julkista saatavuutta koskevan direktiivin 2003/4/EY soveltamisalaan. Suomessa julkisuus on pääperiaate kaikissa hallintoasioissa. Suunnitelma julkaistaan Suomen ympäristökeskuksen verkkosivulla soveltaen ympäristöministeriön ohjeistusta ympäristötiedon saatavuudesta sekä aktiivisesta ja järjestelmällisestä levittämisestä erityisesti sähköisten välineiden avulla.

10 Raportointi Euroopan komissiolle

Jätteesiirtoasetuksen artiklan 51(2) mukaisesti SYKE raportoi komissiolle kunkin kalenterivuoden lopussa jätteesiirtoasetuksen

1) artiklassa 50 säädettyjä tarkastuksia ja tarkastussuunnitelmia koskevat tiedot jätteesiirtoasetuksen liitteen IX mukaisella lomakkeella.

50 artiklan 2 kohdan mukaisesti toteutettujen tarkastusten tulokset, mihin sisältyy:

- jätteiden siirtoihin liittyviä laitoksia, yrityksiä, välittäjiä ja kauppiaita koskevien tarkastusten lukumäärä, fyysiset tarkastukset mukaan lukien:
- jätteiden siirtojen tarkastusten lukumäärä, fyysiset tarkastukset mukaan lukien:
- jätteiden siirtoon liittyviä laitoksia, yrityksiä, välittäjiä ja kauppiaita koskevien epäiltyjen laittomuuksien lukumäärä:
- tarkastuksissa laittomiksi siirroiksi varmistuneiden laittomiksi epäiltyjen siirtojen lukumäärä:

50 artiklan 2 a kohta tiedot tarkastussuunnitelmasta tai -suunnitelmista:

- tarkastussuunnitelmien lukumäärä koko maantieteelliseltä alueelta:
- tarkastussuunnitelmien hyväksymispäivämäärät ja niiden kattama ajanjakso:
- tarkastussuunnitelmien viimeisin arviointipäivämäärä:
- tarkastuksiin osallistuvat viranomaiset ja niiden välinen yhteistyö.

Ilmoittakaa ne elimet tai henkilöt, joille epäilyistä tapauksista tai sääntöjenvastaisuudet voidaan ilmoittaa.

- 2) artiklan 24 mukaisten laittomien jätesierrojen tapahtumisen (kyllä/ei). Jos laittomia jätesierroja on ollut, täytetään niitä koskevat liitteen IX taulukon 5 tiedot.

SYKE kokoaa tiedot ELY-keskusten ja kuntien edellisenä vuonna tekemien tarkastusten määristä kokonaisraportointia varten.